

Országos nyomdászmuzeum

Timkó György

Belátható időn belül biztosan nem lesz. Nincs meg ennek az alapvető feltétele: 1. Hiányzik a nyomdák vezetőinek, a nyomdászat meghatározó egyéniségeinek ilyen igénye, szakmaszeretete, a múlt emlékeinek megbecsülése és azok megőrzésére való tudatos törekvése. (Pontosabban: sokakban van, de ezek egymástól elszigeteltek, e törekvések nem összegeződnek, és ezért nem tűnik annak.) 2. A kellő anyagiak hiánya. Ebbe beleértem a majdani épületet és annak folyamatos fenntartási költségeit is. De hát ez szoros kölcsönhatásban van az első pontban leírtakkal. – Úgy néz ki, hogy nincs elég pénz, igény, akarat, szervezet, felelős. Egyszóval semmi! Ezért nem lesz a közeli és távolabbi jövőben országos nyomdászmuzeumunk. – Pedig tudom, van szunnyadó erő, s nem kevés, mely idáig is tudatosan megőrzött nyomdászemléket. Örvendetesen nemcsak idős kollégák tartoznak ide. – Nos, ezeket az egymástól elszigetelt erőket egyesíteni kellene! Kinek? Az államra nem számíthatunk, csak magunkra. Én a Papír- és Nyomdaipari Műszaki Egyesületet tartom erre a legalkalmasabbnak. Lehet ellenvetni: erre nincs kapacitása. Biztosan így van, de vannak életerős, tettvágygal teli nyugdíjas tagjai, akiket lelkesíteni, mozgósítani lehetne erre a feladatra. Természetesen a szervező, koordináló, időpontokat, helyszíneket szervező-összehangoló tevékenység az egyesület részéről alapvető fontosságú.

Szóval: akarni kell! Erre kedvenc példám a következő: Van a svájci-francia-német határ háromszögében egy kis német város, Schopfheim (amolyan Cegléd nagyságú városka). Itt él egy nyomdász, Klaus Max Trefzer, aki elhatározta, hogy a szedőgép-múzeumot létesíti. Amikor megszűnt a magasnyomtatás, egyre-másra megszerezte a nyomdák kiselejtezett szedőgépeit, elfekvő régi ilyen gépeit. (Ekkor már ócskavas értékűek voltak csupán.) Segítséget kért – és uram, láss csodát: kapott – a város önkormányzatától: egy bezárt üzem egyik használaton kívüli csarnokát bocsátották rendelkezésére, s ma harmincegy különféle gyártmányú és típusú szedőgép és azok segédgépei (matricatisztító, sor-

vágó, monókompresszor stb.) nézhető meg a muzeumban – s valamennyi üzemképes állapotban. (Még az is fel van tüntetve rajtuk, hol, melyik nyomdában üzemeltek utoljára.) Gondolom, a hároméves információm óta a tervezett tizenkét gép is kikerült a raktárból, és végleges helyükre kerültek. – Ha ott sikerült egy embernek, nálunk miért ne sikerülhetne összefogással?

Mindezt azért írom erről a kis muzeumról, hogy ne a „bezzeg” mainzi nyomdászmuzeumot hozzam fel, mert arról lekéstünk, pedig nyomdaiparunknak a 20. század utolsó harmadában meglevő viszonylagos elmaradottsága okán, valóban impozáns muzeumot hozhattunk volna létre. – Kár a kiömlött tejbe belesírni...

Mindezek ellenére – vagy éppen ezért – van egy javaslatom. Hogy személy szerint kinek számom, nem tudom... De azért elmondom, hátha valakik rádöbbennek, hogy életképes a javaslat, meg fontos is, és nekik szól.

Mérjük fel, készítsünk leltárt, hol, melyik nyomdában, milyen muzeális tárgyak vannak. Ezeket – nyilvántartásuk mellett – tegyük „védetté” (mint ahogyan államunk az értékes művészi tárgyaikkal teszi). De ez a védelem inkább erkölcsi, semmint bürokratikus legyen. Az ilyen tárgyakat senki ne selejtezze (selejtezhesse) ki, csak azért, mert már útjában áll, és kell a hely a termelés bővítéséhez. Az még jobb megoldás lenne, ha valamelyik nagyobb nyomda raktározási lehetőséget adna az ilyen, útban levő tárgyaknak.

Ha valaki (valakik) végigjárná(k) a nyomdákat (mert ez levéllel vagy felhívással nem végezhető el), az ottani vezetőkkel ezt megbeszelnék, majd ezt követően helyi leltárt készítenének, azokat összesítenék, s így viszonylag rövid időn belül legalább azt tudnánk, milyen kincsünk van, és reálisan tervezhető lenne a majdani muzeumunk.

Tudom, hogy vannak „ismeretlen” értékeink. Az olyan ismertek mellett, mint például a Kossuth Nyomda házi muzeuma (és ilyen jellegűből több is van), több rejtett érték lappang nyomdáinkban. Példaként a kettő, általam látottat hozom fel. Né-

hány évvel ezelőtt Szilágyi Tamással beszélgettem nyomdájukban, és megmutatta a pincéjükben tárolt sok-sok muzeális tárgyat. (Ezekről akkor leltárt szerettem volna készíteni, de félreértések okán ez nem sikerült.)

A másik példám a közelmúltból való. A Magyar Grafikában cikksorozatomban jelenik meg a litográfia, a könyvnyomtatás magyarországi történetéről. Terveim szerint ezt a magyar litográfia utóéletével, a ma is virágzó művészi litográfia rövid ismertetésével fejezem be. Ehhez végzek kutatómunkát. Ennek kapcsán jutottam el Vácra, a Nalors Grafika Kft. üzemébe is. A látvány minden várakozásomat felülmúlta. Láttam két üzemképes – nem azonos gyártmányú! – könyvnyomó *gyorsajátót* (az 1800-as évek utolsó negyedéből), egy-egy kézisajtót, kőcsiszoló gépet, kézi csiszolót, a gyorsajátóba való kőbeemelő segédgépet, nagyon sok (talán több száz) rajzzal-szöveggel ellátott – tehát le nem csiszolt – kő kíséretében, hogy csak a legfontosabbakat említsem.

(Valamennyi gép és eszköz a hajdanvolt Zrínyi Nyomdából származik.)

A Kossuth Nyomda nyugdíjasainak szeptemberi találkozásán egy kolléga elmondta, hogy egy kis angyalföldi nyomdában nemrég látott egy téglés asztali (kézi) nyomógépet (valószínűleg Boston típusú lehet), ami nagyon értékes relikvia.

Ha sikerülne országos leltárt készíteni, „azokat védetté nyilvánítani”, bizonyára már tervezhető lehetne egy majdani nyomdászmuzeum is. Hogy mikor? Ha majd valamelyest csillapodik ez a mai pénzközpontú szemlélet, és a figyelem egyéb értékre is kiterjed. Ennek törvényszerűen be kell következnie, mert ha nem ez lenne a jövő útja, akkor ma – teszem azt – a vizsolyi Biblia nem lenne egyéb, mint közönséges kereskedelmi árucikk, és azok között sem a legértékesebb! De addig is mérjük fel, mivel rendelkezünk, és könnyítsük meg a jövő nemzedékének munkáját. Ezzel nekik is, és magunknak is tartozunk!

